

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И УМЕТНОСТ.

УРЕЂУЈЕ ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 24.

У Н О В О М С А Д У 13. Ј У Н А 1885.

ГОД. I.

Љ Е Љ О.

Лудена зима с' мразевима оде;
 Животом дахну подмлађени свет —
 С планина даљних набујаше реке,
 И ниче први цвет.

А љупки, немирни Љељо, сретнувши седога старца,
 Хладнога Бореја, рече: „Куда си пошао, стари?“
 „Идем на небо горе, на земљи места ми нема,
 Јер вредни ратар, синовче, за мене слабо већ мари,
 Он слави Љеља сад.“

Неваљали дечко тужно спусти главу
 И плакати поче:
 „Свет и мене гони, поведи ме горе,
 И ја сам сироче.
 Гле! ја једва идем, издала ме снага,
 А и како неће,
 И руке су моје малаксале давно —
 Држи ово цвеће!“

Растужен и збуњен старац стењући рашири руке,
 И бокор пролетњег цвећа пажљиво поче да ређа;
 А кад је свршио пос'о, он рече спокојно тада:
 „Но сада, синовче драги, пењи се на моја леђа.“
 Љело се попе а Бореј се диже,
 И тако с њиме пред богове стиже —
 И небо грмну од смеја и жеке,
 Кад ступи уморни старац украшен читавом баштом
 Зелене кукуреке...

Београд.

Војислав.

СУЂЕНО ЈЕ ТАКО.

П Р И П О В Е Т К А С А С Е Л А .

(Наставак.)

III.

Приповетку Милованову саслушали су сви пажљиво. Били су тронути.
 Милицу јако дирнула судбина несретне Јованке. Није могла издржати, већ упитала Милована, зна-ли, шта је са Јованком било.

Девојачко милостиво срце за несретну девојку пита.
 Милован држи, да је убијена у мукама, јер Турци је после агине смрти у тавницу бацили. Отац му и браћа труну зацело досад. Та и њих није поштедила турска освета!

Газда Илија погледао је на Јуцу. Хтео јој очима рећи, да он ништа нема против Милована. За пастира би био добар. Ето стадо је и тако већ чувао.

— Шта велиш, жено, мислиш-ли ти, да узмемо овог момка на Томино место за пастира, потећи ће Илија, ето већ неколико дана, како нас Тома оставио па одавде не могу да нађем по вољи човека.

— Како ти држиш, да ће најбоље бити. Ти ћеш се бочити ш-њиме. Кажем ти само, да да је на моју, не бих га узела. Нит га знаш, нит познајеш. Ко би знао, какав је. Боље да погодиш, кога познајеш.

Милован већ хтеде, да јој одврати, како је он поштен момак и да јој онда збогом рекне. Он држи, да га неправедно вређа.

У том га претече Илија са речма:

— Хоћеш-ли, момче, бити ми уверен? Хоћеш пазити на стоку моју као на твоју што си? Ако мислиш тако чинити, остани код нас на пробу месец-два дана. Твоја несрећа ме дирнула.

Милице је право било, што отац рекао. И она је нешто нагињала младом дошљаку, откако чула, каква га све невоља гонила. Погледала је Милована а чисто би рекла: остани, смири се једаред, криво ти код нас неће бити.

Милован је спазио ово; погледао је боље у Милицу, и у том, ни сам не зна како, рече, да остаје на месец дана пробе ради. На Јуцу му баш неправдо било због оних речи.

— Дај, боже, да се похвалимо: и ти с нама и ми с тобом, рећи ће Илија и прићи ће странцу. Руковао се с њиме. То је значило, да га прима.

Колико је Јуци неправдо било, толико Милице правије, само се морала притајати. И она рада била, да помогне несретнику. Жалила и њега и све његове.

Милован је остао. Па и погодио се за пастира. Био је веран и на стадо пазио и добро око њега и весело радио.

Као обично, излазио је Илија често на салаш. Сад скоро и чешће, јер нов је пастир. Хоће, вели, да га поучи, како се у његовој кући с овцама поступа.

Илија је био увек задовољан и хвалио се са Милованом.

Излазила и Јуца, па излазила и Милице час са оцем час са матером. Домаћица није имала ни чем забавити, али опет јој није нешто Милован ишао у главу.

Милице није смела ништа рећи, стидела се, а и не тиче се то ње. Но и њој је право било.

Милован је невољан био, тужан. Тек понекад се развесели. Попеваће тада коју народну песму па ће затим и посвирати у фрулу. На салашу је било више фрула и сви се учили у њих свирати.

Сви су волели, да чују Милованове песме. Па и Илија па и Милице, зато га и молили често, да пева. Није се устезао.

Откако је Милован у Илије на салашу, кћерка Илијина рађе иде на салаш. Остаје дуже. Овог лета била тамо за целе велике радње.

Милице је мило, кад је у друштву, где је и Милован. А и он је тада веселији и разговорнији. Песме му иду сад лепше: баш са одушевљењем пева.

Оштро око могло је приметити, да се њих двоје радо погледују.

И доиста се Милован и Милице у тајности пазили, волели, љубили. Ни једно не рече никад ни речи и опет су знали, да су једно другом и мили и драги.

Пастир-Милован у врлетима одрастао. Код стада. Срце му је чисто, благо, њежно, милоствиво. Радовао се у почетку, што нашао у Милице замену сестри својој. Упоређивао ју са Јованком, сестром својом несретном, и увек се уверио, да су налик.

Волио Милован у почетку Милицу као сестру. Упознавао је све боље па је све већма волио. Почео ју већ љубити, страшно љубити. Још страшније му било, што ником не рече, како љуби Милицу. Да се Милице исповеди, ни да помисли. Трпио је и тешио се. Надао се, ма да је и сам знао, како је између њега и Милице велики јаз.

И Милице се од неко доба променула. Неке је мисли море. И отац и мати опатили то а и све другарице редом. По који пут би јој и споменуле па и запитале, куд јој мисли блуде.

Праву истину нису чуле.

Доиста је Милице много премисљала. И највише о Миловану. Прво јој пред очима била сестра његова, Јованка, а са ње је прешла на Милована. Он јој сад непрестано у глави. Познала га, да је добра срца, да је ваљан. Волила и она њега али ћутала. Тврђа од камена била. Ни највернијим другарицама се није исповедила, ма да је много страдала.

IV.

Трајало тако дуже време. Дошао и божић. Прошли свеци па ушло се већ и у ускршњи пост.

Ваш треће недеље поста у суботу дошао Милован са салаша. Дошао, вели, рад се сутра причестити на служби божијој а овамо га све нешто одавно већ кући вуче. Није Милицу скоро видео.

У недељу отишао Милован на јутрење. Исповедио се после јутрења а тек на летургији ће се причестити.

Ишао је са исповеди и опет немиран био. Дубоке мисли бориле се у глави његовој.

Кући је стигао. У соби је затекао и газда-Илију и Јуцу. Таман као да је наручено. Прилика је и учиниће, о чему је већ толико пута мислио и уз пут из цркве наумио.

Назове бога. Уступи корак, исправи се па ће:

— Слуга сам вам али слуга верна. Тај слуга усуђује се пред вама оно исповедити, што мало час пред свећеником и светим крстом снаге није имао рећи. Тамо сам почео исповедати се а овде свршujem. Ако не рекнем све, бојим се, да ми неће бити света тајна на здравље тела и спасење душе. Чујте ме и своју реците: вашу кћер милујем. Одлучио сам се, да ју за жену узмем, ако само ви саизволите. А свеца ми мога и часног крста, који сам мало час целивао, бићу јој прави муж. Хранићу је, чуваћу је и од-а-зла бранити. Рекох вам а сад шта је ваша реч?

Не да се рећи, како је изгледао и старац и старица. Већ у почетку су били немирни. Што ближе крају, све немирнији. Ниједно се није томе надало. Јуца је све бледила и зеленила.

Неко време тишина била. Миловану се учинила дуга предуга а видео је, да се стари боре. Слабо се надао.

Јуца се прва прибрала и гледала је то на Илију то на Милована. Хтеде већ да почне.

— О том се не може одмах свршити, рећи ће Илија. Држао је, да ће се тако мало извући из ове неприлике изненадне. — О том ми се треба и са женом разговорити на само. Није то тек мала ствар и не иде то тако лако. Важан је то корак. Причекај Миловане, још који дан и онда —

Јуца није била нимало задовољна са мужевљевим речима. Прекипило у њој, зато и прекиде Илију:

— Не мора се ту ништа разговарати па ни чекати Ја, као мати, нећу да за тебе моје дете пође. Ти ниси њој прилика. Како би то наопако изгледало, да Јуца даде кћер за пастира свог? Шта ће свет рећи! Па да имаш

бар кога! Дошао си из бела света! Да од жеидбе не може бити ништа, могао си и сам знати, зато ти није требало ни почињати.

Ни Илији нису биле по вољи тако опоре речи Јуцине а Миловану ни толико.

Мирно је саслушао Милован Јуцу али је у души, у срцу, потресен био. Много би имао на ово рећи и опет не зна речи наћи. Бранио би се. Али је победио сам себе.

Чуо је све. Надао се није више ни најмање. Ни сам не зна, како је изашао из собе. Упутио се с места на улицу а одатле право на салаш.

Илија се још дуго разговарао са Јуцом.

Он није баш тако противан био. Истина и код њега је запињало, што је Милован из света, али је опет увидео за ову годину дана скоро, да је честит момак па, као вели, боље и ваљаног без рода и фамилије него рђавог а са великом фамилијом.

Ал Јуца не да ни проговорити. Милован је у њеним очима скитница. Дошао из света па да буде њен зет! Никад! Док је она жива неће тога бити! Било је баш лепих прилика за њихну Милицу па ју нису дали а сад таман за њега. Чуди се Илији, шта се он повео. Милице могу они бирати лепшу прилику од лепше. Ето и сад се поговара, да ће о Ђурђеву-дну доћи Ранко Перић из М. Није баш ни његов отац пристао уз Илију, али је од добре куће. Има доста и сермије а фамилија је тек велика. Биће много пријатеља. Пита Јуца Илију, зар то није боља прилика од Милована, па сама и одговара, да Милован није наишао ни на траг Ранков.

Бадава Илија говорио Јуци, како би онда Милован у кући остао, бадава јој тумачио, како би њему сву бригу и посао предали — не помаже то.

— Деца би нас прихватила у свему. Ја и ти уживали би, како младе газде весело раде, како лепо живе, како се слажу и теку. Мирно би тако и спокојно провели последње дане. Спремни би у гроб легли, — навађа Илија.

Не слуша Јуца. Она остаје при свом.

Илији опет жао деце, јер видео и сам, да се радо имају. Каже он и Јуци то, ал Јуца вели:

— Милица има оца и матер слушати и поћи ће за оног, кога јој они одреде.

Баш се препирао Илија и Јуца

Милице нису никад ништа ни споменули. Ипак се довијала злу. Видела је она, како је Милован као без душе изиurio из собе. Зацело

се морало што ванредно збити а за њу би изванредно било, кад би ју Милован просио у родигеља њених. Сва се упрепастила била, кад је помислила, да ју је Милован просио, па су га отац и мати одбили.

То може лако бити! Зато и била онако тужна, онако невесела.

Цео тај дан била у кући газда-Илијиној велика тишина. Отац и мати били нешто замишљени па и кћи, ма да не знаде ни сама зашто.

Когод тог дана био у њиховој кући, приметно то а кум Влајко баш и запитао, откуд то? Да се није каква несрећа догодила?

Неки старци на ум узели, како Илија није те недеље ни у цркви био а још је часни пост па крстопоклона недеља.

Илија је увек ишао у цркву. Не би он пропустио ни вечерње а камо-ли летурђије.

Милица није у ту недељу после подне излазила на игру.

Момчад и девојке скупљали се уз часни пост на ледину вап села. Тамо се играли народних игара.

Другарице су истина дошле по Милицу, али су без ње отишле: зло јој било.

Илија и Јуца видели то, али се и невешти чинили. Они су држали, да Милица не може знати, шта се оно јутрос догодило.

V.

Прошло је неколико дана. У селу се све нешто шушка о кући газда-Илијиној. Сваки зна по нешто да каже, али нико ништа сигурно. Неко и претерује.

Говорило се много, али опет крадом. Илија је био припознат, па га нико не хтео вређати. Нико у селу није рад био, да баш он кућу Илијину изнаша на глас.

У многим разговорима више неистине било нег истине.

Највише се записало за Милована. Особито, кад неки рекоше, како се исповедио о јутрењу а на причест дошао није. Други су додали, да је пешке и сав узбуђен отишао на салаш још пре службе.

Морало је дакле нешто бити. А шта је управо било, знали су само Илија, Јуца и Милован.

Другарице, као другарице, питале Милицу. Ал шта им она знала рећи?

Миловану после те недеље падало често на ум, да се укљони из Илијине куће. Ублажио би, можда, тако љубав и своју и Миличину;

опростио би терета обоје. А време би свему лека нашло.

Није могао то учинити! Сећао се он, да ће тако тек пући глас по селу и девојка на глас изаћи. Он није смео отићи. Причекаће, док се мало заборави по селу о свом хлебу туђу бригу водити.

У оваким тренуцима лаћао се Милован фруле, утехе своје. Свирао је и тужне мисли растеривао. Тужна и жалостива била то свирка. Баш му од срца ишла.

Тако дан по дан па се заборављало и о Миловану и о Милицу а и о целој Илијиној кући.

У том дошао и ускрс.

Други дан ускрса изненадише се и отац и мати па и Милица сама, кад у авлију уђе Милован са селеном у руци.

Уранио је са салаша. Био је на јутрењу. Целивао васкрсење. „Ваистину васкрсе“ рекао и од свештеника селена добио. И сад је дошао, да полије велику девојку.

Први ју баш он полио. Желио јој, нека јој се скоро јави најлепша прилика од свију досад.

Шта је било пре пет недеља, Милован ни да спомене. Милица опет рада чути. Да сама реч поведе, није лепо од девојке. Не приличи јој, — зато јој се и свалио терет на срце Тешко јој било.

Цело јутро мира није имала. Срце јој живо куцало а румен је подилазио, кад год би и случајно у Милована погледала.

Ређали се поливачи. Било је и смеја и шале. Милицу није од срца ишло.

У том пројуреше кола једна баш поред Илијине куће. Коњи у коли жеравице.

Когод у кола погледао и на њима видео младог момка са старијим човеком и женом, а сви су свечано обучени, и нехотице је рекао: то су просиоци. Неки су чак и познали доброг газду Перића из М. и његова сина Ранка.

Кад су кола ушла у авлију Илијина кума Влајка, суседи су таки рекли: Ранко ће просити Милицу Јовићеву. Поред њене куће и протерао је коње као виле а баш није туду прави пут.

Још нису гости честито ни посели а жена Влајкова ишла већ улицом. Смешкала се и журила се. Уђе управо у Илијину авлију.

За по сата вратила се

За ново по сата, још пре, видели су сељани и њу и госте, како одоше кући Илије Јовића.

Милован баш полазио у цркву а они на врата. Тргао се. Пренеразио се. Скаменио се

момак. Није им честито ни бога назвао. Знао је он добро, шта ће таки гости у кући, у којој је девојка на удају. Сетио се Милице и својих јутрошњих речи. Да неће жеља му још данас испунити се? Чисто се покајао но опет помислио: та ја се не могу ама ничем надати; нека јој сретно буде.

Гости се нису брзо вратили. Зашто су дошли, знало се напред: мати Миличина допустила, да дођу просиоци кћери њеној.

Дуго се старији разговарали о свему и свачему па и о просидби. Нису никако могли утврдити, јер се Илија устезао, да рекне своју последњу. Јуца је пристала па и радосна била.

Напоследку устану родитељи Ранкови са провотацијиницом и отиду а Јуца ће им поручити, ако устреба, да још једанпут дођу, па да — сврше.

Милица није била у соби. Није ред, да је ту, док је не позову. Она се дотле с Ранком на пољу разговарала. И он је чекао на пољу.

Позвали су их и рекли им, шта хоће старији, знали су они и без тога све.

Шта деца мисле, нису их ни питали родитељи. Старији ће знати удесити и наредити, како је најбоље а млађих је да слушају. Они немају у том речи. Не знају они, куд што иде.

Гости су изашли а нису знали, на чему су. Илија их главом испратио.

Још се ни вратио није а Милица је већ плакала и молила матер, да је не удају.

Мати се жестила. Како се кћи усуђује рећи што против воље материне. И тога још није било!

Отац је више ћутао. Премишљао је. Рекао и он неку. И пре би се окануо свега. Не предсказује му се најбоље.

Милица је изашла. Отац и мати свршиће на само.

Отац није хтео пристати никако а Јуца опет навалила или за Ранка Перића или ни за ког. Чудио се Илија и крстио, шта јој је. Одупирао се, противио се, али — морао је попустити, јер Јуца потегла све и сва, да му докаже, како је ово лепа прилика.

Свршили су. Милица ће се удати за Ранка Старији пристају а она мора. Рећи не сме, да неће!

Сирота Милица! Бојала се, али опет ни помислити, да ће мати тако навалити. Отац је био противан; видела је то, па се нечем и надала.

Гром је из ведре неба ударио, кад јој мати рекла, како је родитељска жеља, да је удаду. Даће је Ранку. Неће се тако родитељи постидити ни са зетом, па ни с пријатељем ни с пријом.

Текнуло је Милицу у срцу. Не знаде ништа рећи а и не смеде. Помислила само, да сретна бити не може.

Изашла из собе и горко плакала. Нек јој тако срцу одлане!

Да јој је барем да каже, за кога би она пошла. Ал то не сме рећи. А отац и мати неће да увиде. И опет је сузе лила.

Морала се и прибрати, јер је Јуца већ поручила и сватови ће доћи и по други пут.

Просиоци су ишли поново ка газда-Илији. И мало и велико знало је, да је Ранко испросио Милицу.

Лепо је девојка даривана. Даривао је свекар јабуком и са петнаест дуката.

Пољубила Милица у руку и свекра и свекрву и дар примила. Примила га, ал само је она знала, каквим срцем. Није јој мио био. Та на шт^{на} јој све то, кад јој највеће благо њено не даду.

(Наставиће се.)

УЗ ЉЕЉЕВЕ СТРУНЕ.

ПЕСМЕ БРАНИСЛАВА Ђ. НУШИЋА.

ПРВА КИТА.

1.

Јаглук везе из Колара Мара,
Јаглук везе црним ибришимом,
Јаглук везе а Београд куне;
— Београде, бог те поравнио,
Што ти шаљеш твоје капарџије,
Капарџије, љуте арачлије,
Те капаре момке за солдате,

А араче срца девојачка:
Нит капаре паром, нит динаром,
Већ капаре војничком шајкачом,¹⁾
Нит араче гледом, нит лепотом,
Већ одведу срце за драганом.

2.

Куд ћу, што ћу?
Љубила сам момче ожењено,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Носила сам цвеће увенуло,
Клела ме је моја мати!
Куд ћу, што ћу?
Није мени клетве материне,
Сузом ћу јој умолити клетву,
Но ме куне и његова мати!
Куд ћу, што ћу?
Није мени ни њезине клетве,
Он ће њену ублажити клетву,
Ал' ме куне и његова љуба!
Куд ћу, што ћу?
Њеној клетви одолети нећу:
Љубила сам момче ожењено,
Брала цвеће из туђе градине!

3.

Зијан²⁾ чини ђезли³⁾-Миладине,
Пашу пали Мирани ђевојци,
Паша гори а Мирана куне:
Клетвом куне, жељом прижељкује.
Што је клетва, то је са усана,
Што је жеља, то је са срдашца:
— Бог убио ђезли-Миладина,
Убио га мојијем очима!
Зијан чини а зијан га стао.
Згариште му мираза допало!

4.

Ајте, воци, гојни воци,
Ајте, воци, туђем газди,
Туђем газди, туђем ралу,
Туђем ралу, туђој муци!
Треба кнезу арач дати,
Треба кмету да кметује!
Ајте, воци, гојни воци,
Ајте, воци, туђој муци!
Јарицу сам распродао
А зимницу војска прешла,
Што сам стегао црквицу,
То ми не ће воке дати,
Без вока ће рало рђат'.
Ноктима ћу њиву орат',
Или сврдлом, јармењаком.
Ајте, воци, гојни воци,
Ајте, воци, туђој муци!

5.

Канте с', момци, Росанде ђевојке,
Није она вјером за вјеру вам!
Турчину је спавала на руку,
Гртала се златали фереџом⁴⁾;
Китила се зеленом челенком;
Кънила⁵⁾ је нокте на прстима;
Скривала је лице под јешмеком⁶⁾;

На срцу јој чалма почивала,
Бјела чалма и ђелава глава!

6.

Љуто куне попова Милинка,
Љуто куне, сво је село чује!
Нити куне свога оца попу,
Што јој с' драгим не да драговати,
Нити куне грозницу, затрицу,
Што јој румен са образа скида;
Нити куне бенђелијку⁷⁾ Тацу,
Што јој гадом веће навранила;
Веће куне војничку шајкачу:
— Ој, шајкачо, ој, црно пошиво!
Друкчи драги, од кад си му друга;
Одвика му рука од рџника;
Одвикао се косе и косишта;
Нит му вршај, нит косидба мила;
Механа му станак преко дана,
Дању пије а ноћу се туче,
А кад прође он ме и не гледи;
Шајкачину на очи навали,
Ој, шајкачо, не остала пушта!

7.

Јој, да ми је судбу умолити,
Јој, да ми је, ја бих пожелела,
Да се слепом претворим мишицом,
Да не видим, што бар дању видим,
А да ноћу опета га љубим! —
Ал' овако, ја га, јадна, љубим,
Срцем љубим а срце ми тужи;
Грдан ми је драган пред очима!

8.

Синоћ сам ти, драги, сузе лила,
Зао ми братац био на дивану,
Тврд ми био отац на милости,
Све ми веле, да се тебе канем,
Све ми веле, а тебека црне:
Три ти њиве отац оставио,
Три имао, а две си попио;
Попио си и њиве и здравље,
Што остало, то ти за кољиво!

9.

Жути, жути багреново лишће,
Вене, вене моје боно лице;
У градини не цвате ми цвеће,
На срце ми више радост неће;
Љубила сам гуњац поабани,
Превари ме јелек златоткани,
Поверова злату и токама,
Јад ме стиг'о, не било ми срама!

10.

Наишао Ербез на наше село,
 На наше село.
 Ма малено!
 Коња му вода, Анче девојче,
 Анче девојче,
 Ој медено!
 Анум Анче, џанум Анче,
 Гел бана, ђестим јаврим!⁸⁾

Тутун се пуши из узун-луле,
 Тутун се пуши,
 Тутун гаси,
 Пашине мисли, као дим се вије,

Анче их вија,
 Он њу пази!
 Анум Анче, џанум Анче,
 Гел бана, ђестим јаврим!

Окај се, пашо, и ја сам гледао,
 Анче девојче,
 Ој медено.
 И ја сам гледао, скупо ме стаде,
 Парлог ми оте,
 Што имадо!
 Анум Анче, џанум Анче,
 Гел бана, ђестил јаврим!

Из „Србадије“ 1885.

¹⁾ Војничка капа. ²⁾ Штета. ³⁾ Лени. ⁴⁾ Огртач Туркиња. ⁵⁾ Кина — боја. Хармеске робље њом боје нокте, као украс. ⁶⁾ Бела чадра, којом се скрива лице. ⁷⁾ Жена на селу, која се разуме у травама и врачању. ⁸⁾ „Оди к' мени, бела голубице.“

РАЗНИ ПУТЕВИ.

ПРИПОВЕТКА МИЛАНА САВИЋА.

(Наставак.)

XX.

Вамишљено је седила Љубица у својој соби оног дана, кад је Милић отпутовао а није се с њоме ни опростио. Премишљала је свакојако, шта може бити повод, што се Милић тако чудновато понашао. Прва мисао била јој је, да богме, оно писмо, што је њојзи пре неког времена писао Костић. Сетила се и тог, како је у шали споменула Милићу, да се не би срдила, ако би јој Костић још које писмо писао, а да јој се временом може и допасти. Онда није мислила, да ће Милић тим речима подметати други значај, нег што им је она дала. Она се само радовала, што се Милић надурно, јер је у том изразу приметила, да није равнодушан према том призору и према њеним речима. Али зар је могла мислити, да ће он ту ствар тако озбиљно узети? По ново се морала насмешити, кад се сетила целе појаве, ма да јој иначе ни најмање није било до смеја.

Сад, да како, сад мисли друкче о том, и да је знала, да ће се он срдити, не би му ни на који начин показала била Костићево писмо. Па опет — добро је, што га је показала и што је оно рекла, јер тако је бар показао Милић, како мисли о њој.

И сад ма да је била снуждена, поче јој срце живље играти у грудима.

— За што се Милић срди? говорила је себи. За цело што није равнодушан према мени, јер иначе шта би га могло узрујати писмо, коме нисам ни сама никакве важности приделила. Да сам се бар с њиме могла састати још једаред, повела бих већ реч о том писму и казала бих му, да га сматрам као детињарију, о којој се и не може друкче

говорити него у шали. Он би се онда мало тргао, можда би говорио, да није био ни најмање узрујан, рекао би ми, да нема права плести се у моје личне ствари, да сам велика девојка и шта још не би све говорио . . . Но, чим се састанем с њиме, повешћу опет разговор о том, баш да видим, како ће се владати; али пре тога мора бити кажњен, што се дурио и што је отишао без с богом и без опростаја. Како само да га казним? Да се мало и ја дурим или да га једим, што је такав? Можда би добро било, да се чиним и невешта, као да се није десило ништа или као да нисам ни приметила, да је расрђен. Ах, не бих се могла дуго претварати!

Дан је већ прилично отишао на мањак а Љубица је још једнако премишљала о начину, како да казни Милића, кад јој у собу уђу Машић и Даринка, да је поведу у шетњу. Љубица је притала одмах, јер је осетила, да су јој шетња и забава од потребе.

— Данас свира војничка музика на променади, рече Даринка, па ће бити много света.

— На сваки начин, дода Машић, треба да се мало прођемо. Ја говорим у једно из себичног повода, јер од кад нам је отишао Костић а данас и Милић, имамо у редакцији више посла него иначе.

— Како! Зар је Костић отишао? запита Љубица мало зачуђено.

— Да, одговори Машић, отишао је у Пешту. Неки непознати добротвор, тако сам чуо од Лукића, даје му припомоћ да сврши свој науку. То је врло племенито и Костић је заслужио припомоћ, ваљан је и вредан.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
 БИБЛИОТЕКА

Љубица пије на то рекла ништа, само се неки осмех показао на лицу њеном. Она је у тај мах држала, да му је сам Милић дао средства, само да га уклони из Новог Сада, јер га држи — и Љубица се поново морала насмешити — за свога супарника. Сад јој се и лице мало разведрило и весело је узела Даринку из под руке и с њоме низ басамке силазила. Доле је казала оцу да иде с Даринком у шетњу; отац њен није имао против тога ништа и сви троје упуте се на променаду.

Тамо су се нашли с Лукићем, који је на свој начин, са мало заваљеним шеширом, лагано и сам ишао по стазама. Одмах им се придружи.

— Вама је за цело дуго време, рече му Даринка, кад тако лагано идете.

— Још није, одговори Лукић, али ми је у изгледу. Отишао је Милић, па нећу знати, с ким ћу провести вече, то једино доба, кад се могу поред разговора мало одморити.

— Збиља, а за што је отишао? запитала га Даринка даље.

— Да се мало разоноди, беше Лукићев одговор.

— А куда? настави Даринка питање но одмах дода: ако се сме знати.

— Е, то се не сме, шалио се Лукић, али није отишао у Америку.

— За иста не знате? рече сад Љубица.

— Ја знам, али поче Лукић.

— Везује га реч, доврши Машић.

Лукић је само климнуо главом у знак, да је тако. Сви се међу тим упутили кућерку, сели и наручили сладоледа. На скоро па им се друштво умножило. Дошла је Стајићка са ћерком Анком, Пајић са женом, Радић са женом и у живом, веселом разговору, поред лепе музике, прошло им је брзо време.

Сутра дан, Љубица је пошла баш да посети Даринку, нађе се на улици с Лукићем. У први мах хтела га је запитати, где је Милић, јер је о том мислила једнако, али кад је видела Лукића пред собом, изгубила је одважност и само се поздравила с њиме. Даринку је затекла код куће и обе се пријатељице упусте у важан разговор о најновијој моди, о журналима, о рђавим кројачима, о чудним шеширима, који се ипак носе. Мало по мало пређу и на други разговор.

— Знаш, да ме мало једи Лукићев одговор, рећи ће Даринка. Рећи он нама, да нам неће да каже, где је Милић! Не што ме занима, где је он, већ што тај доктор тако шалећи одбија моје питање.

— Баш за то би требало да га приморамо, да нам каже, рече Љубица.

— Да, али само како!

— Ето, твој муж нека га запита.

— Неће му хтети рећи, рече Даринка машући главом.

— А оно запитај га ти.

— Да опет наседнем, не, не.

— Онда нам не остаје ништа друго него напустити ствар, поче Љубица па онда се нагло тргне. Ово је још боље, рече живо, знам фијакер, на ком је отишао. Још ћу данас послати шегрта, да запита кочијаша.

— Ха, то је добро, рече Даринка радосно, ала ћемо онда једити тог јогунастог доктора. Али не шегрта, ево нек иде наша девојка, па ћемо дознати одмах. Шта да чекамо. док одеш кући!

Даринка дозове служавку а Љубица рече овој, да иде на пијацу и да запита фијакера — она га опише, каже му и број. — камо је јуче одвезао господина Стојана Милића, уредника „Заточника“. Служавка оде а обе пријатељице нестрпљиво су чекале, да се врати. После четврт сата врати се служавка, рече, да је нашла кочијаша, али да овај не зна, како се зове манастир. Толико је само рекао, да су прошли преко Венца, да су прошли кроз Ириг и да су савили десно у неки манастир. Служавка изађе опет напоље.

— То је Раваница, рече Даринка, знам, то је исти пут, војим смо ишли, кад је било Драгињино венчање.

— Е, баш је добро, рече Љубица. Сад да се чинимо и невеште и Лукића тек из далека да дирнемо. Питаћемо га опет, то јест, питај га ти, па ћемо бајаги нагађати.

— Само кад смо постигле што смо хтеле, радовала се Даринка, знам, да ми је лакше.

— Тако је и мени, помислила је Љубица у себи али није казала ништа.

На скоро за тим била је Даринка сама а Љубица се журила кући. Случајно се опет нашла на улици с Лукићем и кад му се на поздраву захвалила, лебдило је неко мало, подругљиво смешење на њеним уснама. Лукић је погледи по ново а на лицу му се изражавало неко чуђење.

— Шта то мора бити с госпођицом Љубицом? запитала самог себе, чини ми се, као да ми се смеје. Хајд, ваљда ћу дознати.

Неколико дана за тим дође Даринка Љубици на цело после подне; Машић ће пред вече већ доћи по њу. Љубица је спремила лепу ужину, наравно, каву, и пријатељице су се опет упустиле у најпријатније разговарање.

— Лукић још не зна, да ми знамо, где му је пријатељ, рече Даринка у току разговора, ма да

слути, да смо нешто начуле. А морам му казати, јер ће ме угушити иначе.

У том уђе Машић и с њиме Лукић.

— Довео сам доктора, рече Машић одмах с врата, та он као домаћи лечник и ваш и наш има приступа у свако доба и не мора имати изговора као ја, што сам дошао по жену.

— Врло ми је драго, рече Љубица, је л' по вољи кафе?

Она се двојица згледала, али на послетку, шта су знали радити.

— Господин доктор од неког је доба тако тајанствен, тако закопчан, поче Даринка, да не мож' од њега дознати ама баш ништа. Не кажем ваше докторске тајне, а, те ме се не тичу, али иначе...

— Немам ја никакве тајне, правдао се Лукић.

— Немате да, рече Машић који је био посвећен у заверу, а шта је са Милићем?

— Е, то је његова тајна, рече Лукић.

— А хоћете л' нам казати, ако погодимо? запита га Даринка.

— Ако погодите, хоћу, одговори Лукић.

— Вашу руку! рече Даринка и пружи му своју руку.

— Ево је, стоји; али смете само два пут погађати.

— Он је, он је, поче Даринка нагађати, он је у — Бечу.

— Ха, ха, ха! насмеја се Лукић. Ни налик! Али је брзо престао смејати се кад је погледао лица око себе, и на њима спазио, да се они њему већма смеју него он њима. А, ви знате на сигурно, рече, па хоћете да ме мучите.

— Тако је, одговори Даринка, ми знамо. Он је у Раваници.

— А како сте дознали?

— Е то је сад наша тајна, рече Даринка и погледи га смешећи се.

— Ко ће још с вама изаћи на крај! викне Лукић. Нема тајне која се може од вас сачувати а нема ни тајне, коју можете ви сачувати.

— Господине, то није лепо од вас, рече Љубица.

— То је само освета, примети Даринка.

— Сад како му драго, прихвати Машић, тек ми знамо, а ви се тешите како знате.

— За иста, мене би занимало, да дознам, како сте дошли до те тајне, рече Лукић. Та у целој вароши не зна нико, где је Милић, осим мене. . . .

— И кочијаша, који је Милића одвезао у Раваницу, доврши Даринка.

— А!! викне Лукић сад ми је све јасно. То ми не би никад пало на памет. Хе мај, баш сте веште! Али, знате сад шта?

— Да чујемо, рече Даринка.

— Кад већ знате све, хајдмо и ми у Раваницу, настави Лукић. Да видимо, шта ради тај пустињак.

— Мисао није рђава, примети Машић и погледа своју жену.

— И мени се допада, рече Даринка. Можемо одмах сутра. А ти, Љубице?

— Не знам, шта ће рећи отац, одговори Љубица.

— Па ићи ћеш са мном, рече Даринка са смешном озбиљношћу, ја ћу ти бити гарде-дама.

— Сад ћу ја то дознати, рече Машић и устане брзо. Идем доле господару Живковићу и нећу га пустити, док не допусти.

Машић узме шешир и оде. За пет минута био је опет горе а с њиме и Живковић.

— Хура! кликне Машић. Господар Живковић је најбољи отац на свету.

— Са госпођом Даринком — част и поштење, говорио је старац а за тим се насмеши и дода: С њоме можеш ићи као са својом матером.

Сви се почеше смејати па и сама Даринка. Та Живковић је то тако доброћудно рекао, да се баш видело, да је шала.

Сутра дан, нешто после ручка, седне друштво у кола и одвезе се у Раваницу. Живковић им је желио добру забаву а Даринка, поносита, што је њојзи поверена Љубица, гледала је око себе, е да ли је виде, у каквом је важном звању и положају.

(Наставиће се.)

СУЛАМКА.

ЖАЛОСНА ИГРА У ПЕТ ЧИНОВА. НАПИСАО ФРАЊА КАЈМ.

ПРЕВЕО БЛАГОЈЕ БРАНЧИЋ.

ПРИЗОР ЧЕТВРТИ.

Промена: Обала Јордана, близу Јерихона. Напред узвишена стеновита земља. Народ обојег пола стреми у гомилама. Ту су и чете оружаних. Чак напред стоји један трабант.

Човек (показујући на вис).

Овамо, децо, држ'те на горе!

Јер туда мора проћи спровод сав.

Више гласова.

Да, горе, горе!

Трабант.

Натраг, жгадијо!

Ни корак један, сад ћеш слетети!

Човек.

Је-л, ти то место хоћеш?

Трабант.

Не, већ цар.

(Маша се копља.)

Уклон' се, док те нисам окин'о!

(Сви устукну.)

Жена.

Оливе, смокве, винца хлађаног,
Олива хајд'те, лепих датула!

Девојка.

Хајд цвећа, цвећа! Ево венац леп,
Шареног цвећа, ко ће купити?

Други човек.

Не, хајдмо тамо, с оне стране, гле,
Најбоље ћемо, децо, видети.

(Народ нагрне на лево. Неколико их остане само натраг.
Ратничка свирка из даљине.)

ПРИЗОР ПЕТИ.

Пређашњи. Симон, долазећи с десне стране.

Симон.

Но, хвала Богу, сад сам близу већ,
Прашина! П'онда зној ме пробио.
Но, ти ми даде лепо званије,
Суламко. Ко ће цара наћи ту?!
Па како ћу га ја одвратити!

(К трабанту.)

Еј, пришко! Има-л мени места ту?

Трабант.

Што не, пријашко?

Симон.

На пиј, ево мех;
Ви нисте пили ваљда читав дан.

Трабант.

Баш хвала!

Симон.

Пришко, ја ти гледим лик,
И познат ми је — само откуд, сад
Не могу бити доста паметан.

Трабант.

Мож' бити. (Хода горе доле.)

Симон.

Стани. Знам, та ви сте, је-л,
На наше дете онда тргли мач!

Трабант.

Јес' ти при себи?

Симон.

Јесам, потпуно;
Ал' важи, хоће-л цар баш проћи сам?

Трабант.

Дабогме. Чујеш ваљда, ево их.

Баш ево иде. Сврни на лево.

(Симон оде на страну.)

ПРИЗОР ШЕСТИ.

Бурна и шумна свирка, која уједаред престане. С десне стране гомила светине, која се изгуби на леву страну; оружани, Мемнон и Соломон ивићу напред. — Пређашњи.

Соломон

Па ти то чуо?

Мемнон.

На све стране то!

Већ скоро гласно куну, роптају.

Соломон.

Сад ништа о том. Данас пирујем,
Пред гошћом не смем бити жалостан.
Ал' после... чекај! Свете превртљив!

Мемнон.

Заповедаш-ли, царе, горе чак?

Соломон.

Хајд ти предњачи, ја ћу за тобом,
Хајд!

Симон (излази).

Царе!

Трабант.

Натраг!

Соломон (застави).

Ко је?

Симон.

Веран роб

Са саветом.

Мемнон (к Симону).

Са каквим?

Симон.

Царе, чуј!

Од Суламке сам — знаш је, ко је то?

Мемнон.

Знам. Сад и тебе знам. Ал' почекај
За један часак, побро, стрпи се!
Кад узмож' бити, бићеш преслушан
И јављен цару — за сад не можеш.

(Симон оде на лево)

Соломон (пењући се).

Ко беше онај човек?

Мемнон (пењући се за њим).

Симон — знаш,

Из шуме пастир.

Соломон.

После дођи с њим.
Већ домишљам се; веран човек њен.

Ти не верујеш, како гошћа та
У нечас дође.

Мемнон.

Кажеш, царе, сад;

Ал' сутра? Није један заспао
И у сну пост'о сасвим друкчији.
Толико стоји, да је дивотна,
На овој земљи не би таке још
Пре ње. А то ће много казати.

Соломон.

До душе... али оклоп?

Мемнон.

Хајде, хајд —

Ал' као што те ја знам: сад си жар
А сутра лед...

Соломон.

Па тако мењљив ја?

Чујеш ти штогод?

Мемнон.

Свет устерују.

Соломон.

Е онда иде, онда ј' она то — —
(Умиљна свирка.)

Мемнон (показујући на леву страну).

Јест, она, царе, ено погледај,
Хајд више малко — јеси-л смотрио?
На реци тамо?

Соломон.

Ал се вода сја!

Све сузе очи.

Мемнон.

Красних галија!

Мркоцрвене — као ватрен крин.
Над њоме лебде пурпур-кровови,
Унутри жене, дично кићене
По шареном оделу пантерском,
Амазонке су, рекао би свак.
Свирачки народ с љупком флаутом.
А владарка на сјајном престолу,
Па поносна, к'о права богиња,
Ох, то су чари!

ПРИЗОР СЕДМИ.

Украшена галија искрца се на левој страни. Балкида на престолу. Њене девице. Свита. Пређашњи. Свирка умукла.

Соломон (оборено).

Чари дивотне,

Исповедићу: нисам мислио,
Толико да је лепа жена та.

Мемнон.

Ко иде пред њу?

Соломон.

Спрам ње друге све
Сасвим су ружне, ништа.

Мемнон.

То баш не —

То њене чари чине на њих мрак:
Спрам алама је сваки камен блед.

Соломон (силазећи се).

На који начин да је поздравим?

Мемнон (силазећи се).

Ал је-л јој срце лепо као лик?

Соломон

(извиђе пред Балкиду, која се дигла и излази из лађе).

Кад јарко сунце не хте сићи сад
На сусрет тако светлој краљици —
То значи само: ваљда осећа
Да бледи спрам Балкиде дивотне —
Те мени даје тај милени чин.

Балкида.

Што сунце, царе, што би оно ту?
Где така ретка звезда слављена,
К'о Соломон, што баца искре свуд
У зачуђени свет — нас поздравља.
Из близа виђен још си и већи —
Ја с чилим срцем ступам у твој крај
И узимам ти поздрав као цвет,
Ког мила рука на груд придене.

Соломон

Па остај дуго и не одби сад,
Да Јерусалим с нама походиш.
Ово је Мемнон, лекар, побра мој —
Но, моћи ћеш му загонетати.

(Балкида се клања.)

Балкида.

Ово су моје деве — паз'те их.
(Показује на своју пратњу).

Соломон (пратњи њеној).

Лепота нам је увек мила...

Мемнон.

Хеј —

Дај, дотерајте амо камиле,
Хајдемо сада сви у Јерихон.

Соломон

Не, доле, боље у Јерусалим,
У Сион само иде таки гост.

Симон (појављује се).

Стан', царе, чуј ме, што ти светујем,
О, не видиш опасност, издају,
Што гракће, као тица злослутна
Над твојом главом. Ником не веруј!

Балкида.

А ко је то?

Соломон.

Наш Симон.

Симон.

Прими га —

Суламкин, царе, поздрав, бриге пун.

Соломон.

Сад не, пријашко, после, после, знаш!

Симон.

Сад, царе.

Трабант.

Хајде, иди.

Мелмон.

Столице!

Соломон.

Ти плашиш госте. Дођи ујутру!

У Сион! Хајдмо! У Јерусалим!

(Соломон, Балкида, жене, свита, трабант и оружани оду на десну страну. Народ остане натраг. Долази Ахија с леве стране.)

ПРИЗОР ОСМИ.

Симон. Ахија. Народ.

Симон.

Да — ако сутра буде свако жив!...

(Најближој околини).

Шта ви стојите? Вич'те: Живео!

Отпадили се! Тако брзо зар?

Да живи цар! Де, сложно: живео!

Ахија.

Не тако, већ: да живи Јероваам!

Не рекох ли вам? Сад су жене ту,

Да, туђе жене дошле у наш крај —

А после доћ' ће туђи породи...

Да тешког срама, што те, Јудо, тре!

Пред душманима ниси саг'о врат —

Оборио си идолнички храм:

Што дршћеш сад пред робом жене те?

Мекушац он је. Ко ме Господ да,

Да хиљадама суди, док је жив —

Тај мора бити чист к'о бели снег,

Што пада с неба — а пред собом строг,

К'о душман да је себи. Али он —

Он оста сам — јер све је растер'о —

Те пријатељи вичу: није чист!

Први глас.

Ти добро збориш — цар је идолник!

Симон.

Ко? Лажеш! Ко нас диже тако — он!

Ахија.

Шта, он? Ко сврши љуте бојеве

За Соломона? Не Јероваам зар?

Ко извојева цару победе —

Јероваам. Ко је Саулова крв?

Та наших старих цђра огранак —

Јероваам. Ко је пука сирота?

Ко проли залуд племениту крв?

Јероваам...

Симон (прекиде га дигав палицу).

Стан', не грди цара свог,

Владара нашег. Видиш палицу —

Процедићу ти теме маторо,

Умрећеш с места, кад те опинем.

Неколико гласова.

Не дај Ахију!

Други гласови.

Спас'те пророка!

Ахија.

Хајд, верни роде, вичи: живео —

Наш нови цар Јероваам — живео!

Први глас

Јероваам је јунак!

Други глас.

Он је цар!

Трећи глас.

Живео Ахија!

Народ.

И цар Јероваам!

Симон.

О издајице! Хуле ви сте сви!

Не бојим вас се, нек сам овде сђм!

Наш цар је добар, благ и праведан,

К'о море му је милост без краја.

Ал' мозак ваш... Не знате клицати,

Толико сте му пута клањали;

А сад? О гнусни, слепи пацови,

Ви миши, што му благо његово

Свак редом глође. Цигљом хулу ту,

Кад матор грди цара честитог.

Ил' ко сте ви?

(Жагор расте.)

Први глас.

Ти ко си?

Симон (у гунгули).

Одлази!

Ахија.

Не растрзај га — мене ради не!

Не растрзај га, роде. Он је роб,

Па нема части — нема ума свог.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Симон.

О, ти си роб. Ти вређаш божју част,
Под видом цркве бесниш, завидиш.
Ти — златно теле ове гомиле!

Народ (једно преко другог се гурајући).

О, каменом га! Хватај, уби га!

Ахија.

Беж', синко, док те нису смлавили.

(Брани га.)

Ни руке нико! Људи, пуст'те га —

И без нас доћ' ће овом царству смак —

Раздуваће га дахом Јехова.

И робови ће у прах пасти сви.

Хајд иди!

Симон.

Ја за царем полазим —

(Прокрчи себи пута. Народ се за њим пагуби, осим Ахије.)

ПРИЗОР ДЕВЕТИ.

Ахија без пређашњих.

Ахија.

И ја сам с царем — само издаље!

(Оде.)

(Наставиће се.)

НАЈСТАРИЈЕ СРПСКЕ НАРОДНЕ ПЕСМЕ.

IV. Л Е Г Е Н Д Е.

(Наставак)

Тари Грци причали су, да је било пет различитих векова, а тим и пет различитих родова људских, које су створили богови. Ево их:

1. Златни род људски. Злато значи светлост, сјај, срећу, блаженство и све, што је најлепше и најбоље. За то се приповеда о људма, који су били у том златном времену, да су живели као богови, без икакве бригае, труда и муке, довека су били млади и весели, а дође ли им и смрт, онда она наиђе на њих као неких тих и слабак сан. Блаженим боговима био је мио тај свет, те му дадоше плодна поља, дивне дубраве и богата стада. Земља је сама од себе давала обилно свакојака плода, те је тако тому роду људском све било берићетно.

Кад је по вољи неумитне судбе нестало тога рода људског, створеше богови:

2. Сребрни род људски. Тај свет већ куд и камо није био онакав, као онај први, ни по телу, ни по души. По читавих сто година мајка га је неговала и дворила, а дух му још није био развијен, па кад је који дозрео до момка, још му је мало преостало времена да живи. Нови ти људи већ су знали учинити што-шта без главе, па се тако спотицали, те падали у беду, јер већ нису умели да савладају своје страсти, него су од тешког беснила једно друго ружили. Па ни својим боговима нису хтели да принесу жртве, као што би требало. За то Зевс (Јупитар) збрише и тај род људски са земље, јер му није било право, што се не боји богова. Но ипак није тај свет био баш тако опак, био је он и добар, те му тако богови не ускратисе све, но му дадоше, да иза пропасти своје

ходи по свету у виду смртних демона. За тим створи Зевс

3. тучни род људски, род од туча. То ти је опет био род ни налик на сребрни; све ти је то било свирепо, сами силници, једнако се мислило на тучу и бој, свако ти је то гледао, да другом што закине, да другога у чем год заједе. Нико ни да окуси плода земаљскога; отимали се само за месом животињским; нарав им је била тврђа од камена; а тело громорно, горостасно. Оружје им је било сам туч, кућа и кућиште туч, тучем су земљу радили. Сами се међу собом најпосле позавадише, те се и почупаше; но ма да су били велики и страшни, то се ипак не моглоше ухватити у коштац са црном смрћу, те се тако растадоше са дивним сјајем сунчаним, па се сиђоше у тавну ноћ, у доњи свет.

Кад је земља прогутала тај род, створи Зевс, син Кронов,

4. херојски род, кому даде земљу, да на њој живи и да се од ње рани. То је опет био племенитији и праведнији род, него пређашњи. Био је то род божанских јунака, које су и полубоговима називали. На послетку и њих потамани распра и рат, једне испред самих капија града Тиве, где се борило о државу краља Едипа, а друге пред Тројом, камо су силесија њих отпловили зарад лепе Јелене. Кад је и тај свет у борби и нужди скончао, одреди им Зевс стан на крај света у океану на „острвима за блажене“. Тамо су после смрти живели сретно и задовољно, а плодна им је земља три пут преко године давала плодове слатке као мед. За овим је:

5. Гвозден род људски, који цео свој век мора да проживи у труду и трудном пољоделству, у вечитој муци и зноју. А какав је био тај род људски? Ево онога, што требамо.

Ми чусмо, како је народни певач описао грешни свет, који је Бог морао казнити. Ево како грчки народни певач описује тај грешни род људски:

„Еј, да нешто не морам живети са овим петим родом људским, што је сад настануо; да сам раније бар умрло или касније се родио! Та овај род људски је од гвозђа! Све је то скроз искварено; свет се тај ни дању ни ноћу не одмара од бриге и кубуре, богови на њ товаре све нове и нове бриге, које га тиште. Али су ти људи тек један другом највећа досада и мука. Отац не бегенише сина, син оца; гост мрзи пријатеља свог, који га угости; друг мрзи друга; па и рођена се браћа више не воле од срца, као некад. Седим власима старачким се не одаје поштовање; руже и грде старије, туку их чак и злостављају. Несретници, зар ни мало не помишљате на суд божији, те нећете старим родитељима својим хвала да кажете за негу њихову? Свуда је то „ко јачи тај тлачи“; једно другом руше градове. Не да онога бране, ко се за истину куње, ко је праведан и добар; само проклетиње, худе варалице штују; не вреди ништа више право; човек се не зна умерити; сме ти то рђав вређати бољега, сме зборити речи криве и лажне, сме се заклетити на лаж. За то и јесте свет овај тако бедан. Злобе један другом,

гледе преко ока један на другог; злоба и завист их гони, те их мрко погледа. Богиње срама и светога стида, које су до сада ипак још на земљу силазиле биле, растужиле се, па замотале дивно своје тело у белу хаљину; одбегоше од људи, те прибегоше на ново збору вечних богова. Међу смртним људма не остаде ничега, до ли беде и невоље, а нема ни изгледа, да ће се спасти од тога зла.“

Овако описује песник Хезиод тај грешни род људски, овако се ево тужи на њега. А шта рече оно наш народни песник, а на уста Блажене Марије:

„Не поштује млађи старијега,
„Не слушају ђеца родитеља;
„Родитељи пород погазили,
„Црн им био образ на дивану
„Пред самијем Богом истинијем!
„Кум свог кума на судова ћера,
„И доведе лажливе свједоке
„И без вјере и без чисте душе,
„И оглоби кума вјенчаног,
„Вјенчаног или крштеног;
„А брат брата на мејдан зазива;
„Ђевер снаси о срамоти ради.
„А брат сестру сестром не дозива.“

Исте мисли дакле, само другим речма изречене, нађосмо у размаку од 2500 година. Као што се уверисмо, да је садржина веровања у првом делу песме „Свечи благо деле“ једнака са причом грчком, како богови поделише свет, тако се ево уверисмо до сада и за други део.

(Свршиће се.)

СТРЕЉАНИ.

ОД ЉУБИНКА.

I.

 то сам као *дете* видео, тога сам се као *човек* вазда сећао.

Што сам као *човек* видео, тога би се — да сам *дете* — сада гнушао.

Ја ћу овде да изнесем низ оних грозних појава, које су нам, готово увек, пред очима. Хоћу да нацртам, бар у кратким потезима, психолошку борбу оних лица, која отвореним очима гледају пред собом свој — гроб. Што је зликовац већи, кураж је у томе часу јача, готово непојамна. Онај, што се за живота није гнушао, да изведе по који крвави злочин, пркосећи гледа на — смрт. Чека је

са хладном резигнацијом. Ал' и ту има противности.

Много зависи од природе, а често и од нарави таквих људи.

Ево низ примера о томе.

Да преврнем прво који листак из мојих детинских успомена.

* * *

Беше хладан јесењи дан, пре својих — мислим — 16—18 година. На „кајабурми“, месту, где се смртне пресуде извршују, беше се слегао силан свет. Ми малише тискасмо се кроз светину. За што? Можда тада ни сами не знађасмо. Свет је управо

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

своје погледе ка Вишњичком и Велико-селском друму, идући из Београда. И ми смо онамо погледали. Хладно је било. Час по турали би руке у шагање, па би искривили мале вратове за осталом светином, баш као мали тићи за својим храниоцима. У један мах светина се заталаса. Са многобројних усана отиште се испрекидан, ал' дуготрајан крик: *ево их, ево их, воде их!* Осврнусмо се. На брежуљку више „циглана“ указа се спровод. Тада сам мислио, мрца сахрањују; ал' сам се преварио. То беху живи људи, живи, ал' до скоро и — сахрањени!

Тако данас мислим. Онда? Нисам толико о томе размишљао. Мени је било к'о и другој деци, да видим што и остали свет, само с том разликом, што је остали свет *знао, шта је то*, а ми ама баш нисмо о томе ни појма имали.

Ал' не, није баш ни тако. У мени је бар тај догађај оставио трајне утиске. Убити човека, крв видети како пљуском шиба из раздераних пресију, то је оно, што ми је доцније дало повода, да дубоко о томе премишља.

Спровод је стао. Беше то страшан, ужасан спровод. Жанدارми околу кола са пушкама; поред њих са обе стране друма силан свет. У средини тога таласавог венца беху кола са „живим мртвацима“. У њима беше Љуба Н. кафеџија са Дорђула, а с њиме једна жена осредњих година, родом из Новог Сада. То ми је још свеже у памети. Као да сад у њих гледам. Што је *дете* видело, *човек* о томе сада премишља.

Лаганим корацима упутише се ка ископаноме гробу. Љуба је певуцао:

„Збогом, Љубо, збогом добро моје,
„Љуба ти се на кајабурму спрема!
„Кад ћеш, Љубо, са тог места доћи?
„Кад се роди са вапада сунце,
„Онда ћу ти с кајабурме доћи!“

Тако је певао тај човек — убица, шта ли је? А жена? Она је стално за њим корачала. Испод убрадача видело се лепо, живописно лице.

Беху обоје везани.

Доведоше их близу ископане — раке.

Извршилац пресуде поче читати „сентенију“.

И то је прошло.

Наста час последњега растанка, последњега погледа на свет, на небо, на васионску лепоту, час ужасне смрти

Жена отпоче крепким, одмереним гласом:

„Сестре, опростите ми! Походите мој гроб, гроб несретне једне жене, која за *један дукат* губи свој живот, своју главу!...“

Глас се изгуби, нестале га у последњем грцању. Тако је *жена* говорила. Тако је грмео *њен* глас на прагу — гроба. А човек? Он беше већ мртав. *Хтео* је нешто рећи, ал' му речи изумираху на уснама...

Два контраста!

Жена беше јуначнија од човека... И смрт је гледала — отвореним очима.

Заиста, дивна илустрација два супротна карактера!

Да идемо даље.

II.

У једној од оних кривудавих улица идући од „Д. буле“ ка „Видин-капији“ једнога дана беше се разнео глас, да је Н. бакалин убио мужа неке жене, с којом је имао ближе односе.

То беше сушта истина.

Дело је признао код полиције, а за тим и код суда.

Пресуда је гласила: *на смрт*.

Као да га сада гледим, а има и од тада десет година. Омален, дежмекаст, малих плавих бркова, са белим шеширом на глави. Лица округлог, — без браде. Погледа благог, а држања поноситог!

Након прочитане пресуде, искао је да — пуши.

Пре тога узео је симит, да једе. Сиром, *мислио* је да жваће, ал' му је један те један залагај у грлу засео, па ни маћи!

Гледао сам како пуши! Цигара је горела. Мало по мало нестајала је са пухором у руци му, и он је лагано увлачио по који дим у себе. Догорела је и до прстију... Пекла га је, али није осећао; он је прсте у уста увлачио, вукао, дисао, и опет — дувао кроз нос!

Тада сам видео да и *једна смотка* може продужити живот за неколико тренутака.

Тако је! Тешко се раставити са животом, са светом!

Опоменуше га, да је време, да се пресуда изврши.

Од оног поноситог човека постаде мека страшљивица. Плакао је, молио, да ужива свет, сунце, небо; да слуша цвркулт тица, шумор плахога Дунава!...

Умрљо је као кукавица...

То је друга слика... Поноситост се губи испред наперених пушака. Да ли има одважнијих злочинаца, што мирно гледају на смрт?

Има!

Али само даље!

(Наставиће се.)

ЛИСТИЊИ.

Г Л А С Н И К.

(Матица Српска.) Састанак одбора за издавање „књига за народ“ из задужбине Петра Кољевића 5. (17.) јуна 1885. Били су: Потпредседник Световар Савковић и чланови: Ђ. Рајковић, др. Ђ. Дера и секретар А. Хаџић. — Др. М. Јовановић Батут подноси за „књиге за народ“ своје дело под насловом: „Буквица здравља.“ Чланови Св. Савковић и др. Ђ. Дера, који су то дело прочитали, препоручују га за народну библиотеку, пошто је изврсно написано у сваком погледу. Прима се за П. свеску „Књига за народ“ и писцу се одређује у име награде 20 фор по штампаном табаку. — Пожуриће се члан Стеван В. Поповић, да пошаље обећања прилог за народну библиотеку: „О добротинствима и задужбинама у опште.“ — Андрија М. Матић подноси 4 чланка из Смајасове књиге „Штедња.“ Чланци су: 1.) Вредноћа; 2.) Какве су навике у штедње; 3.) Примери штедљивости, и 4.) Шта вреде ситнице. Сваки од тих чланака целина је за себе и изнеће сваки око 2 штампана табака. Уједно јавља, да ће за који дан згатовити још четири главе из поменуте књиге Смајасове, и то: 1.) Не пружај се даље од губера; 2.) Велики дужници; 3.) Богатство и добротинство, и 4.) Како наметно да живимо. Споменута 4 чланка издају се на оцену потпредседнику Св. Савковићу и члану дру. Ђ. Дери — Здравко Рајковић из Београда у подужем свом писму труди се да докаже, да је његов превод дела: „Одело и станови у односу према ваздуху“ добар, а и да сама ствар заслужује, да уђе у народну библиотеку. Одбор не налази ни сада уврека, да одступи од своје одлуке, донесене у погледу споменутог превода.

(Пушкинов споменик у Кишињеву.) 26. маја била је велика слава у Кишињеву. Тога дана откривен је споменик великом песнику руском А. С. Пушкину. Пушкин је од 1820. до 1823. године провео у Кишињеву. Кратко то доба пребивања Пушкинова снага међу важније периоде његовог песничког делања. Живот Пушкинов у Кишињеву, по речима биографа, обележен је у повесници руске књижевности и руског унутарњег живота најсвежијим и најмириснијим цветовима Пушкинске појезије; за те три године се потпуно развио ђеније Пушкинов и име његово провело се по свим крајевима Русије. — Кишињевска општина поштујући спомен тих дана решила се, да му подигне споменик. Прва мисао родила се 1880. после открића Пушкиновог споменика у Москви. Кишињевски Пушкинов споменик изведен је у виду обелиска, на ком стоји тучано попресе песничково. С предње стране стоји натпис: „Пушкину 26-го мая 1885. г.“ Са стражње стране исписан је стих Овидов:

„Здѣсь съ лирой сѣверной, пустыни оглашая,
Скитался я
1820, 1821, 1822, 1823, гг.

САДРЖАЈ: Љељо. Песма од Војислава. — Суђењо је тако. Приповетка са села. (Наставак.) — Уз Љељеве струне. Песме Бранислава Ђ. Нушића. — Равни путеви. Приповетка Милана Савића. (Наставак.) — Суламка. Жалосна игра у пет чинова. Написао Фрања Клајм. Превео Благоје Бранчић (Наставак.) — Најстарије српске народне песме. IV. Легенде. Од проф. Ђ. Магарашевића. (Наставак.) — Стрељани. Од Љубинка. — Листићи: Гласник. — Позориште и уметност. — Библијографија.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваког четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 фор. а. вр. на целу годину, 2 фор. 50 новч. на по године, 1 фор. 25 новч. на четврт године. За Србију и Црну Гору 14 динара или 6 фор. на годину. Рукописи се шаљу уредништву а претплата администрацији „Стражилова“ у Нови Сад.

Споменик је постављен на уласку „Пушкинске алеје“, по којој се, као што се приповеда, песник обично шетао. — Споменик овај откривен је 26. маја о. г. у присуству многобројног народа и изасланика руских из равних крајева. У вече је било осветљење и „Пушкинска вечер“, на којој се породила мисао, да се подигне училиште са насловом „Пушкинско“, или да се какво старо тим именом прекрсти.

(Свечано откривање Палацковога попреча), које је на предлог и бригом друштва „Umelecká Beseda“, о трошку града Златног Прага намештено на кући, у којој је Палацки умрло, било је у суботу 8. Јуна о. г. у 11 сахата пре подне а текло је овим редом: 1. „Choral naroda Českého“ од Бендла, певала је дружина „Shahol“. 2. Свечана беседа свеучилишног професора дра Јос. Дурдика. 3. Беседа-захвалница дра Стракатија, председника друштва „Umelecká Beseda“ 4. „Svoji k svemi“ од Бендла, певала је дружина „Shahol“. Улица у којој је дом Палацков, увана је, те су тако на свечаности могле учествовати само депутације појединих дружина и корпорација а у једној је депутацији смело бити највише 3 члана.

ПОЗОРИШТЕ И УМЕТНОСТ.

(Српско народно позориште у Земуну) Од почетка овог месеца приказани су у Земуну ови комади: „Дебора“, „Ђурађ Бранковић“, „Језуита и његов питомац“ са младом глумицом Милком Максимовићевом из Београда као гошћом у улови Шарла, и „Марки Вилмер“ са Рукићем као Гајетаном и Димитријевићем као Ирбеном.

(Опет нова драма Мавра Јокајије.) Критичарски одбор Будимпештанског народног позоришта закључио је, да на приказ препоручи Јокајијин драматизован роман „Fekete gyémántok“. Комад ће се давати ове јесени са сјајном опремом.

БИБЛИЈОГРАФИЈА.

Гетеов Фауст. Први део. Превео Милан Савић. У Новом Саду, штампарија А. Пајевића. 1885. Стр. 220. Цена ?

Љубомир у Јелисијуму или Светозар и Драгиња Роман Милована Видаковића. Књига прва. Издање српске књижаре браће М. Поповића у Новом Саду 1885. Стр. 352. Цена 1 фор. 20 новч.

Народна библиотека Браће Јовановића Изшла је св. 106. „Мавела“. Историјски роман Т. В. Булгарина. Превод с рускога. II. Цена 16 н. (35 пара) Добија се у свима српским књижарама. — Претплата на 24 св. ф. 3 50 (7 дин.) а поједина 18 н. (40 пара) и онда књижара шаље о свом трошку сваку свеску уредно. — Излази сваких 14 дана 1 св. — Новац се шаље у напред с пошт. упутницом.